

Fattiga människor kan få mediciner bara om de rika skippar profiten

ENLIGT UNAIDS LEVER RUNT 40 MILJONER människor med hiv i världen. 64 procent av dem finns i Afrika söder om Sahara.

Men bara cirka 17 procent av dessa får de mediciner de behöver. Regler om patent begränsar fortfarande tillverkning av billiga bromsmediciner trots att världens ledare för fem år sedan bestämde att hälsa ska gå före profit.

TRIPS-avtalet, som handlar om patent, upphovsrätt och märkesskydd trädde i kraft när Världshandelsorganisationen WTO bildades 1995. Alla medlemsländer är skyldiga att följa reglerna. Där fastslås att patent ska kunna fås på alla uppfinningar av produkter eller processer, inom alla teknikområden. Innehavaren av ett patent har monopol på produkten i upp till 20 år och kan själv bestämma priset. Mot ersättning kan patentägaren utfärda en licens för andras bruk och bestämmer själv på vilka villkor.

FÖR FATTIGA LÄNDER, med en oproportionerligt stor del av världens sjukdomsfall, är de flesta mediciner för dyra för vanligt folk och under 90-talet växte oron för den begränsade tillgång på läkemedel som TRIPS-reglerna innebär.

Den 14 november 2001 fastslog därför WTO, i den sk Doharundan, att medlemsstaterna har rätt att skydda folkhälsan och verka för ökad tillgång till mediciner om det föreligger en national nödsituation eller andra extremt svåra omständigheter.

Detta lät väldigt bra, en dörr hade öppnats, nu kunde folk bli behandlade.

Men hur har det gått? En ny rapport från biståndsorganisationen Oxfam visar att orden inte blivit verklighet. Utvecklingen har gått bakåt och fattiga människor dör fortfarande i onödan.

Att tillverka läkemedel är en mycket lönsam industri. Mellan 1995 och 2002 var det den lönsammaste industrisektorn i USA. Och det är här och i EU vi hittar det främsta hindret för fattigfolks tillgång till mediciner.

USA HAR UNDER DE SENASTE ÅREN FÖRHANDLAT fram en rad frihandelsavtal där det ingår regler som kallas TRIPS-plus och som i realiteten tar bort förbehållen från Doha 2001. USA har även i vissa fall tvingat fattiga länder till ökat patentskydd genom att hota med handelssanktioner.

EU, vars läkemedelsindustri också tjänar på TRIPS-plusreglerna står passivt bredvid, säger rapporten.

Malaysia har nyligen gett upp mot de utländska läkemedelsbolagen och slutat med licenstillverkning medan till exempel Kenya och Indien har stått emot trycket vilket lett till bibehållen licenstillverkning och sänkta priser. Men de är utsatta för starkt tryck utifrån.

Nu, exakt fem år efter Doha, höjs allt fler röster för att WTO ska se över TRIPS-avtalet och dess följder för fattiga länder. Oxfam föreslår en rad åtgärder.

USA måste upphöra med att påtvinga u-länder TRIPS-plus, G8-länderna måste på alla sätt stödja u-länderna att använda sig av Doha-undantagen och det är viktigt att se till att länder som Indien, Kina, Brasilien och Sydafrika inte går med på Trips-plus-regler. Dessutom måste läkemedelsbolagen upphöra att få rika länder att stärka patenträtten och sluta pressa fattiga länder att acceptera patentlagar som undergräver folkhälsan.

Något för den svenska regeringen att ta tag i.

KERSTIN BJURMAN

Läs mer: www.msf.org • www.afrikagrupperna.se

Foto: Viktoria Olausson

Är den afrikanska kvinnan på väg ut ur historien?

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.